

Олександра КИЯШКО

“Партитура на могильному камені”

фільми,

які ми бачили

Автор сценарію

О.Жовна

Режисер-постановник

Я.Лупій

Оператор

В.Крутін

Художник

І.Пуленко

Композитор

І.Карабиць

В головних ролях: Д.Миргородський, О. Лупій-молодший, С.Романюк, О. Сумська, Л.Сердюк
Одеська кіно-відео-студія “Благовіст”, 1995.

Прем'єра стрічки відбулася наприкінці минулого року. Подія примітна насамперед дебютом молодого новомиргородського письменника Олександра Жовни - автора однойменної повісті та сценарію фільму. У своїй давній любові до кіно О.Жовна освідчився в інтерв'ю журналові “Вежа”, зазначивши, що “Партитура на могильному камені” - вже не перша спроба написання кіносценарію.

Якщо в кількох словах, то картина, дія якої відбувається у наші часи, - загалом торкається складних, позачасових, “вічних” питань: тут і пошуки істини, і вікова мудрість простих людей, і незашореність погляду на світ божевільних, і вторгнення містики в реальність як матеріалізація проблем совісті, і левекюнівське божевілля талановитих.

Відомий, визнаний композитор Казимір Сарський у найважчі часи творчої кризи раптом згадує місце свого дитинства, де, за словами повісті, “не на узліссі, не серед полян, просто, несподівано, зненацька серед хащів, виникає кладовище. Поміж дерев, серед зеленого і висохлого листя папороті туляться могили з християнськими спомниками”. Тут же - надмогильний камінь, який викарбував для себе майже двісті років тому монах Лебединського монастиря. Дивний візерунок, складений з нотних знаків, творить чудову, надзвичайно свіжу, потужно сугестивну мелодію, яка й була покладена композитором в основу його славетного “Реквієму”.

Проте злочин, скоєний у духовному плані, майже неодмінно веде за собою злочин у реальному, фізичному. Майже неусвідомлений і напівнавмисний плагіат Сарського - “Реквієм” він підписав власним іменем - став причиною хворого сумління. Аби вилікувати його, а точніше, притлумити душевний неспокій, композитор знищує дивовижну партитуру, записану на могильному камені. Саме там, у лісі, під час негоди, засліплений блискавками, переляканий Сарський уперше побачив монаха, твір якого присвоїв...

Відвідини примари дедалі частішали, інколи навіть залишаючи по собі матеріальні свідчення. Закономірним наслідком цього для композитора стала лікарня для психічнохворих, де переважно й відбувається дія фільму. Тут на головну сюжетну лінію накладаються численні додаткові: взаємини хворих із хворими, молодий лікар-практикант, який щиро цікавиться Сарським і хоче йому допомогти, зв'язок дружини композитора з головним лікарем, який врешті стає винуватцем смерті героя фільму.

Ще один цікавий наскрізний мотив стрічки починається з ікони “Усікновення голови Іоанна Предтечі”. Продовжується він в образі божевільного Лангера, який вважає себе покликаним завершити справу небалих прислужників Ірода, які відрубали голову комусь іншому, тоді як справжній Іоанн і досі ходить по землі. Кульмінації цей мотив набирає в момент убивства Сарського й знову замикається на іконі.

При перегляді відчувається, що картину зроб-

лено з любов'ю і небайдужістю; є цікаві зображальні вирішення, безперечно, заслуговують на увагу і добрі слова акторські роботи Дмитра Миргородського, Леся Сердюка, Ольги Сумської, Сергія Романюка. Проте слід зазначити, що повість, хоча й не позбавлена стилістичних недоліків, вибудована чіткіше, має струнку композицію, стягнуту до єдиного центру - Сарського - і сприймається краще.

Деяка еклектичність, притаманна літературному творові, що пов'язана, напевне, з прагненням поєднати євангельські цитати з екстрасенсно-космогонічними поглядами (“Наша світобудова працює за принципом запису і відтворення, тобто повторення, прототип всесвіту, на зразок того, як працює магнітофон. Відбувається звичайний запис плівки і все наступне життя іде по звичайнісній фонограмі”) у фільмі посилюється розгорнутим зображенням лікарні для психічнохворих з чомусь обов'язковою в таких випадках людиною-птахом і мовчазною божевільною, яка або співає, або безтямно сміється.

У повісті немає відновленого у стінах колишньої лікарні монастиря, немає жодної згадки про те, як головний лікар у нестямі підпалив себе, вчинивши пожежу, немає настановлення садівника-апокрифіста настоятелем цього монастиря. Всі ці моменти фільму дивним чином поєднуються з буденно-радянською атмосферою кінця 70-80-х років, атмосферою, позбавленою будь-яких прикмет часу - з безбарвним одягом поза будь-якою модою та прибитою пилом автострадою. Немає у повісті й численних блискавок та громів, цього відвертого штампу американського кіно, де жодна містично-важлива подія не відбувається без надміру електрики в повітрі, і не скніє, як “Кашей над золотом”, над багатющим зібранням ікон, напиваючись на самоті й обмірковуючи свій злочин, головний лікар. Певно, що для написання хорошого сценарію однієї любові до кінематографу не досить.

Вітаючи авторів фільму з прем'єрою і бажаючи творчої снаги, хочеться побажати також здійснення дальших планів у скрутні для українського кіно часи.

Кадр із фільму “Партитура на могильному камені”. Режисер Я. Лупій. 1995.

